

André Niclasen 60 ár

Lærarnir við Klaksvíkar skúla voru fittir menn undir föroyskari hógvu. Í frikorterinum mólu teir aftur og fram í skúlagarðinum í ælasliti og summarsins sól. Hendar aftur um bak við pípu í kinnklova. Bæriliga prátandi, tíð um tíð, millum ljóðkát og leikandi börn.

Í regni – og tað hendi tá, sum oftum enn – var eingin at sjá, men hamarnir hómaðust handan tām og dagg og gluggaglar. Í sirni bóru teir hatt og frakka við uppendum kraga. Tá vundu pípuhvøðini niðureftir.

Tímarnir fylgdu í formi og innihaldi upphavligum leisti. Eingin tekur jú óráð fyri, sum heldur at forsjónin hevur tillutað sær objektiva heimild til subjektiva útjaran av mg, tg ella ug til tey minni á leið kommu, alt eftir førimuni ella dagsins móði og hýri.

So ein penan dag kom annar skúlastjóri. Jóhan Petur Joensen (1906-65) ættaður úr Hesti og lærari í Álborg. Sum eitt strok úr stóru verð, ið læt aðrar hurðar upp og legði nýggjar áar út.

Í dansktímanum las hann upp frá Holberg, Oehlenschläger og Ibsen. Eisini eftir skúlatíð fyri áhugaðum. Hann las livandi og hermdi hugtakandi eftir Erasmus Montanus, dekinnum Per. Jeppa og Níllu.

Ein góður lærari er eitt vælsignisli fyri lívið, og ein vánaligur: eitt vónbrot! Og heppin var klassin hjá Jóhan Peturi. Serliga í frístíli fingu tey frítt flog. Bæð tey lesa teir kónu og skriva hugalig. Afturfyri gav hann teimum ektadan kritikk.

Genturnar í klassanum voru: Katrin, Maina, Tormaina, Ásbjörg, Jóngerð, Kirstin P. og Kirstin Klakk. Tær voru namar og tekkiligar og búnaðust skjótt, og eru nú at finna í fjálgum heimum og tignarligum stovrum.

Dreingjamegin sótu so »sibbarnir«: Jaspur, seinni bókaavörður. Tryggvi, föroyskur umboðsmaður í Kjöpinhavn. Michael, lærari. Mikkjál, tann fimi, seinni telegrafistur og nú farin. Yngstur var André.

Mentunarinspirationin bar helst við sær, at næmingafelagið »Róðin« varð stovnað. Og stórt varð lagt út. Lærarnir og yngri næmingarnir kendu seg menningartarnaðar og hugdu staroygdur at einari plakati, sum ein dagin var uppsligin á realklassahurðini, og sum segði frá: »Fundur verður í »Róðanum« kl. 16.00 við evninum: Michael Mastras greiðir frá *Støðu heimsins* (!). Eitt evni í vídd og vavi, sum hann í dag, 61 ára gamal, helst hevði borið seg undan at tikið á seg.

Eitt næmingablað sá eisini dagsins ljós, og sum opinberaði flidnar lívsroyndir í laka, og bar eyrnar og kveikjandi kenslur upp í róða dagsins. Pegasus reið brynjuklæddur fram við fullfloygdum yrkingum fyri ung og eldri:

»Meg droymdi í nátt so sælan ein dreyr,
meg droymdi hon kom til mín so mjúk og

so eym,
sum í ørlisi eg hugtíkin at henni leit,
hvørt orð og hvørt eynabrá at hjartanum
neit.....«

Tað gróði um gangandi fót. Jóhan Petur gav rís og avmarkað rós. Tó fekk ein teirra skoðsmálið: at vera eitt lítið genti, tá hesin hevði skrivað ein helst feilfrían frístíl upp á eini 10 síður undir heitinum: »Befolningens ranke skæbne med egoistiske statsoverhøveder i højsædet (!)«.

Teir kónu eru ósamdir um hvørt lagnunar aðalávirkanin kemur frá umhvørvi lívsins ella frá fedranna arvi.

Tað ættarliðið, sum nú fer um 60 ára aldur, hómar enn seinna kríggið og minnst væl kalda kríggið, Korea, Ungarn og Vietnam. Minnst eisini heimligu tjóðskaparrembingina, banka-krakkið, verkföllini og ikki minst *læknastriðið*.

Hetta lagnukvinda lokabragðið, sum fær dagsins bankamál at líkjast varligum vøðagoti.

Eitt heilsuliga illa haggreitt bygðalag ynkski at varðveita ein læka (ella handverkarar) tey høvdu og dæmdu; men hetta beskedna ynkski motti eini kaldari øksl frá »magtens mange mænd ved Holmens Kanal«. Og væl hjálpir av heimligum høvdingum í Tinganesi, læknamyndugleikum landsins, og undir trýsti frá danska læknafelagnum – hetta snjóhvita herlið við smýrsl og grøðing í skyldri – trumfaðu teir eitt prinsipp ígjøgnum.

Prinsipiella orsökun var flatin eina bót frá fakfelag til ein lim til stóddar kr. 601,50 (!) Og fyri hetta hissini uppkav forðfullur dampari við polit og hundum, og seinni krígsskipið Rolf Krake um Atlantshav við kós móti Pollinum! Fyri fyrstu ferð í 89 ár sigldi eitt danskt herskip inn móti landi við avdekkatum kanónum. Og Krake vá á orminum! Kongsins polit og soldatar sigraðu stórt á »sønner af de slagene« og dusaðu sær í »magtens sødme«.

Og eftir á vali lógu tey illa haggreiddu og verjuleysu. Særd og illa bard. Og nøkur fóru í fangahús, *Sådan!*

Men, enn í dag eru tær 600 kr. ikki goldnar, ja, ikki ein gang tann eina króna og háltvryss (!). Alt fyri eitt löggett prinsipp og eina makt-manifestation! Og so hevði eitt nú Abraham Lincoln sagt fyri yvir 100 ár frammanundan at: »Prinsippir eru og mugu vituliga vera at vika!«.

André er triðingstur av sjeystiskjum. Mamman hevði ans og sans fyri máli, hóast avmarkaða skúlagongd. Innisæl, tók sær av heiminum; men hevði greiðar meiningar um lívsins víðurskipti og endamáli. Hon hevði eisini lætt við at tala sak teirra minni mentu.

Pápin var sjómaður í yvir 50 ár. Sigldi undir báðum krígnum. Framúr fiskimaður, seinni

bestimaður og skipari. Væl hýrdur og hittin-orðaður. Við røðrið í havódn, um mánableikar nætur og minuløgð sjóski, hoyrdest hann murre fram fyri seg, serliga tveir sangir:

»Um millum gyltar borgir,
vit fegnast hvønn dag,
lat heimíð verða skírvið,
tó einki er sum tað.«

og so hin:

»Skoða tær stjørnur og verðir,
sum tú á himli sær,
skuldi hon veg tín ei funnið.
Hondin, ið leiðir tær?«.

Eftir lokið realprógve fekk André við fyrifallandi arbeiði. So sum at leggja sild og gera tunnur. Seinni fór hann á studentaskúla á VBV í Havn. Las síðani mál niðri, umfram eina 2 ár í Moskva. Har vakti tað undran á fakultetinum, tá ið tað spurdist í Pravda, at Manifestið hjá Marx og Engels varð týtt til föroyskt, og at týðarin var André. Teirra málplagið hann at reisa rannsakandi og kritískar spurningar í samfelags-málum. Hann er cand.mag. í russiskum og týskum frá Universitetinum í Kjöpinhavn.

Síðani tá hevur hann verið tolkur fyri almennar og privatar fyrstokur og lærari í máli við hægri skúlar niðri og herheima. Nærlagdur og tolin, siga næmingarnir.

Stílin er maðurin. Longu undir læknastriðnum lögdu fólk merki til ein sermerkt-an penn í blóðnum. Bæði greinar við polemiskum snerti, skemtivísir og yrkingar. Seinni sást sami pennur í 14. September, í Vitanum og onkur yrking í Varðanum. Í 60-unum var tað eina mest í Fram-

anum.

Um ein var samdur við greinskrivaran ella ikki, so má tað sigast, at stílin var eyðkendur og beinrakinn. Og ikki sum so befongdur við herviliga arvasynd föroyinga, at viðgera persónin heldur enn sjálva sakina.

Og munnu tað ikki vera fleiri, sum hava keypt Sosialin í leysasølu leygardag í teirri vón, umfram njótsli av elegantu satiru-tekningunum hjá Óla Petersen, at málteigurin eisini var við í blaðnum.

Hesin málteigur er ikki sum hinir: »So líti min, set tú nú á knæði, so skal eg siga tær, at tú ikki dugir.« Néi, her bleiv djúptekin vitan á livandi máli lögð ber, um máliskur og vendingar – sum ofta komu frá almennari vón – viðgjørðar á einari afturundirgerð av skálkabrosi. Fyri so í seinasta broti, at fáa teg at gletta á tonn, ella bresta út í at flenna. Tíft situr, og tú minnst tað.

André hevur týtt fleiri bókur úr upprunamáli, og eisini skrivað fleiri handrit til skúlabrúks um mállæru og grammatikk. Hesar bókur koma og eru komnar út á egnum forlagi.

Málið hevur verið hansara eynasteinur frá barni av. Eitt nú málsligar nuansur, at hesi sáru og týðningarmiklu frábrigdi ikki bliva burturbeind úr málinum við mekaniskari og óstortligari orðabókátýðing og málreinsan.

Summi duga tann kunstin at skriva, og nøkur sera væl. Onkrum er beskoríð, at duga fleiri heimsmál, umfram tey heimligu. Onnur duga at mála, tekna, syngja ella spæla á ljóðfór, og uppaftur onnur duga at gera mál á leikvøllum. Og hetta gleiðir okkum onnur.

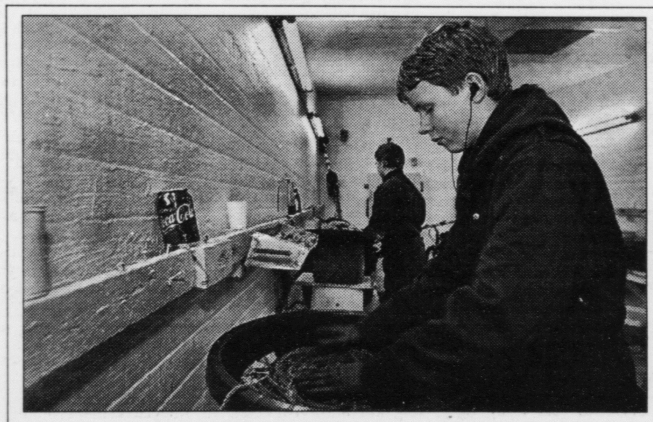
Men ein royndur lutur er, at tað er ein vanlukka fyri virki, land og fólk, um tey hægngastu onkursvegna verða sáldað frá, ella, sum verri er, verða sett undir censur. Djúpast sæð, avdúkar hetta bara maktarinnar maktarloysi, og er til ongan bata í longdini. »Befolningens ranke skæbne...«.

Danir hava eitt hugtak til eftirtektar teir nevna: »Individets ret til at pleje sin egenart« og til tað kravst: »at man har sine meningers mod«.

Tað eru tað tibeitir nøkur – um fá – sum hava. Eftir er bert at siga, at vit eru fleiri, sum við áhuga og samhuga hava fylgt tíni sermerktu lívsleið, og sum vilja ynskja tær. André og Dikku við familju tillukku við 60 ára hvarvinum tann 4. januar, og ynskja tykkum alt gott í komandi tíð, og kippa við flaggnum fyri farnar dagar.

Vinarliga,

EAN.

í Lørvík.

Ólavar Heinesen sigur, at egningskúrarnir hava gjørt, at fólk, kunnu vera til nyttu, sum annars brúk ikki er fyri nakra staðni.

T.d. pensjonistarnir. Nógvir eldri menn fylla seg fullkomiliga kasseradar, tí tað er ikki brúk fyri teimum nakrastaðni, hóast teir eru raskir og hava góða heilsu.

– Tí er tað reint balsam

Gott er við tónleiki afturvíð egningini. Í Lørvík eru tað óvitarnir, tey ungu, konufólk og pensjonistarnir, sum halda útróðraráttunum gangandi. Tað gevur ein sjáldsaman felagsskap í bygðini ein Mynd: J. kr. Vang)

fyri sálina, at teir kunnu fara ein túr oman í egningskúrarnir at egna nakrar stampar.

– Men tað skal eisini skoytast upp, at nógvir mans, sum hava annað arbeiði, eru eisini ófórir at taka eina hond í. Tí teir koma mangan oman í skúrarnar at taka nakrar stampar.

Men eg hugsi líka nógv, at tað er fyri prátið og fyri at hitta onnur fólk, sum tað er fyri pengarnar.

Tey fáa 90 krónur fyri stampin

– Og hjá óvitunum, og teimum ungu eru egningspengarnir eitt sera kærkom- ið iskoyti til lummapengarnar.

Ólavar sigur, at hetta fjølbroytta fólkaslagið, sum gongur í egningskúrarnar,

ger eisini, at konufólk og mannfólk, og ymisk ættarlið, verða samansjóðað upp á ein nógv óðrvísi máta, enn tey annars høvdu havt møguleika fyri.

– Og tað hevur eisini gjørt, at egningskúrarnir eru blivnir savningarstaðið í bygðini. Tíð Lørvíkingar fara sær ein túr, fara teir ofta oman í egningskúrarnar at fáa sær eitt práti.

– Eg skal siga tær, at tað verða margar heimskreppur loystar uppvið egningini, sigur Ólavar.

Hann sigur at enda, at nú sær hann ljóst uppá framtíðina aftur.

– Tað er væl av fiski at fáa og nú eru tey virki í Lørvík, sum keypa fisk. Og prisurin er í topp.